

Joseph M. Adelman, *Revolutionary Networks: The Business and Politics of Printing the News 1763–1789* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2019).
255 pp.

Jonas Nordin, Lunds universitet

Det första tillägget till Förenta staternas konstitution, antaget år 1791, slår fast att kongressen inte får fatta några lagar som inkräktar på yttrande- och tryckfriheten. Detta tillägg var ett uttryck för idéer som var väl utbredda i västvärlden slutet av 1700-talet. I Förenta staternas historia har ursprunget till principen länge i första hand spårats i intellektuella strömningar. Yttrandefriheten är en av de *founding myths* som byggt USA:s självbild och dess ursprung söks därför hos stora gestalter som tänkt stolta tankar.

I *Revolutionary Networks* följer historikern Joseph M. Adelman, verksam vid Framingham State University, i stället ett mer prosaiskt spår som utgår från boktryckerinäringen. Hur såg dess marknadsvillkor ut, vilka var aktörerna, hur skapade de sina nätverk, hur balanserade de ideologiska och ekonomiska överväganden? Bland tryckarna fanns det såväl dedicerade patrioter som övertygade lojalister, många vacklade däremellan medan ytterligare andra höll sig borta från politiken. För de flesta gällde dock att de var näringsidkare som först och främst behövde få mat på bordet. Deras egna övertygelser, i den mån de hade några, fick därför ge vika för efterfrågan och lokalsamhällets attityder.

Adelman har sammanställt en databas med 756 tryckare som var aktiva under perioden 1763–1789, vilket är ett förbluffande stort antal. Vid frihetskrigets utbrott verkade ett hundratal boktryckare i de revolterande kolonierna, vilket är

<https://doi.org/10.7557/4.5901>

Copyright: © 2021 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

mer än tre gånger så många som i Sverige, som hade en jämförbar befolkningsstorlek.

Almanackor, pamfletter och ettbladstryck var vanligare än böcker i tryckproduktionen. För att få stadga i intäkterna satsade många tryckare på tidningsutgivning, men annonser var i regel en mer pålitlig inkomstkälla än abonnenter, som ofta krånglade med betalningen. Allra mest lukrativt var att bli kontrakterad som officiell tryckare åt kolonialförvaltningen, men det var färre än en av tjugo tryckare som åtnjöt denna förmån, som ju också blev problematisk efter självständighetsförklaringen.

Att de brittiska kolonierna revolterade före de hårdare hållna spanska är en skenbar paradox som länge intresserat historikerna. Lika motsägelsefullt kan det framstå att den omhuldade amerikanska tryckfriheten byggde på den brittiska tanken om *a free and open press*: fri från myndighetsingripanden och öppen för allmänheten att publicera sig i. Tryckaren och grundlagsfadern Benjamin Franklin försvarade tryckarnas «unconcernedness» på ett sätt som påminner om det moderna journalistiska begreppet konsekvensneutralitet. Adelman ser detta som en kommersiell strategi, men i förlängningen fick den stora politiska följder.

Adelmans undersökning är en noggrann fallstudie av ett historiskt betydelsefullt exempel. Här som på andra håll besannas iakttagelsen att lagar ensamma inte skapar tryckfrihet, den måste även etableras i praxis, och oftare än vi kanske vill tro har den rotats i kommersiella intressen snarare än högstämda idéer.